

Ahmed'in Müsned'inde Şia'nın Yansımaları

Dr. S. Kazım Tabatabai

Özet

Ahmed b. Hanbel, Ehl-i Sünnet'in meşhur dört fıkıh okulundan birinin kurucusu ve önderidir. Onun Kitabü'l-Müsned'i de Sünnilerin en kapsamlı ve en eski külliyatlarından biri sayılmaktadır. Yaklaşık otuz bin hadis içeren ve telif zamanı bakımından Ehl-i Sünnet'in sıhah-ı sittesinden (altı sahih) önce olan bu kitap, daima Sünnilerin önemli hadis kaynaklarından olmuştur ve olmaya devam etmektedir. İbn Hanbel'in Müsned'inin üstün özelliklerinden biri, Peygamber'in (s) Ehl-i Beyt'inin menkıbeleri hakkındaki dikkat çekici hadislerin müellifini o kitaba emanet etmiş olmasıdır. Şia bakış açısının birçok meselede sahihlik mühürü vurduğu bu rivayetler Ahmed'in Müsned'inde diğer hadis külliyatlarıyla karşılaştırıldığında o kadar barizdir ki şarkiyatçıları bile şaşırtmış ve onları bunun sebebini araştırmaya sevk etmiştir. Bu makalenin yazarı bu açıdan Ahmed'in Müsned'ini ve müellifin şahsiyetini ele almış ve bu büyük mecmuada hızlı bir gezintiyle o hadislerden örnekleri kısa izahlar eşliğinde arz etmiştir.

Giriş

Ebu Abdullah Ahmed b. Muhammed
b. Hanbel Şeybani'nin¹ (hicri 164-241 /

¹ "İbn Hanbel" olarak şöhret bulmuş Ahmed, Ehl-i Sünnet içinde sesi çok duyulan muhaddis ve fakihlerinden biridir. O, Ehl-i Sünnet'in bilinen dört mezhebinden birinin kurucusu kabul edilir. İbn Hanbel Bağdat'ta (bir görüşe göre Merv'de) dünyaya geldi. Tebe-i tabiündendir ve onaltı yaşından itibaren hadis öğrenmeye başlamıştır. Bu hedefe ulaşmak için birçok şehre seyahat etti. Süfyan b. Uyeyne, Abdurrezzak b. Hemmam San'ani ve Muhammed b. İdris Şafii, onun en ünlü hocaları arasında sayılmaktadır. Kendisinden geriye, hepsine de haber (veya rivayet) ruhunun hakim olduğu çok sayıda eser kalmıştır. Bu eserlerin en meşhuru, yaklaşık otuz bin hadis içeren Müsned'dir. Ahmed'in fikirdaşları onu, güçlü bir hafızaya sahip olmak, sabırlı olmak, azimlilik, temiz kalp ve düşünce sahibi olmak, takva, heybet, yiğitlik, engin ilim sahibi olmak gibi sıfatlarla övmüşlerdir. Ahmed'in

miladi 780-855) eseri el-Müsned² Ehl-i Sünnet muhaddislerden geriye kalmış ve elimize ulaşmış en kapsamlı, en büyük ve en eski hadis koleksiyonlarından biridir. Bu kitap telif edildiği zaman itibarıyla Ehl-i

hayatı, görüşleri ve düşüncesinin temelleri hakkında daha fazla bilgi için bkz: Muhammed Ebu Zehra, İbn Hanbel (hayatuhu, asruhu, arauhu, fıkhuhu), Mısır, Daru'l-Fikr el-Arabi, hicri 1367 / miladi 1947.

² Müsned (çoğulu mesanid) "musannef"e karşın, içinde hadislerin sahabe adına göre dizildiği, yani Peygamber'den (s) sonra hadislin senedindeki birinci mercinin adlarının sırayla bir araya getirildiği hadis kitabına verilen isimdir. Muhaddisler, en önemli Ahmed'in Müsned'i olan "müsned" adında pek çok kitap hazırlamışlardır. Bkz: Seyyid Kazım Tabatabai, "Reveşha-yi Tedvin-i Hadis ve Senceş-i anha ba Yekdigar", Makalat ve Berresiha'da, defter 61, yaz 1998, s. 16; Subhi el-Salih, Ulumu'l-Hadis ve Mustalihahu, Dimeşk 1379 hicri/1959, s. 305.

Geçmişte, hadis arayanlar daima bu kitabı hadis erbabı üstatlarının huzurunda kıraat ederdi. Bazen de bu işi mukaddes mekanlarda yerine getirirlerdi. Nitekim dokuzuncu yüzyılın ilk yarısında bir grup, sözkonusu kitabı Mescidü'l-Haram'da Şemsuddin Muhammed b. Muhammed Cezeri'nin huzurunda okumuş ve hicri 828 yılının Rebiülevvel ayında kıraatını tamamlamıştı.

(İbnu'l-Cezeri, aynı risale, s. 53-55.)

Sünnet'in bilinen altı sahihinden öncedir. Çünkü bu altı koleksiyonun müellifinin ilk ismi, yani Muhammed b. İsmail Buhari hicri 256 yılında vefat etti ve sonuncusu olan Ahmed b. Şuayb Nesai de hicri 303 yılında dünyaya gözlerini yumdu.

Ehl-i Sünnet âlimleri tarih boyunca hep Ahmed'in Müsned'ine yöneldiler ve onu övmekten hiç geri durmadılar. Bunların arasında Hafız Ebu Musa Medini (vefatı hicri 581) şöyle der:

"Bu kitap hadis araştırmacıları için büyük bir kaynak ve sağlam bir başvuru merciidir. Onun müellifi kitabı çok sayıda hadis ve bol miktarda rivayet arasından ayıklamış ve insanlar münakaşa sırasında sığsınlar, ona istinat etsinler diye kılavuz ve dayanak yapmıştır."³

Şemsuddin Muhammed b. Ahmed Zehebi (vefatı hicri 748) şöyle der: "Bu kitap en fazla Nebevi (s) hadise sahip olan kitaptır. Sahihliği ispatlanmış ama onda mevcut bulunmayan hadis çok azdır." Yine şöyle der: "... Müsned'in bahtiyarlıklarından biri de, sâkıt olmuş haberin en az bulunduğu kitap olmasıdır."⁴

İbn Cezeri (vefatı hicri 833) şöyle der: "Yeryüzünde ondan daha üstün bir hadis kitabı rivayet edilmemiştir."⁵ Taceddin

³ Ebu Musa el-Medini, Hasayis el-Müsned (Bu risale, Ahmed'in Müsned'inin başında Ahmed Muhammed Şakir'in editörlüğünde basılmıştır), s. 21.

⁴ İbn el-Cezeri (Muhammed b. Muhammed), el-Mes'adu'l-Ahmed fi Hatmi Müsnedi'l-İmam Ahmed, s. 39 (Bu risale de önceki risale gibi, Ahmed'in Müsned'inin başına basılmıştır.)

⁵ A.g.e., s. 27.

Sübki şöyle der: “Bu kitap, bu ümmetin sütunlarından biridir.”⁶

İbn Hacer Askalani, el-Bezzar’ın Tecridu Zevayidi Müsned kitabı hakkında şöyle yazar: “Eğer Ahmed’in Müsned’inde bir hadis varsa onu diğer müsnedlerle ilişkilendirmeyiz.”⁷

Heysemi Zevayidu’l-Müsned’de görüşünü şöyle açıklar: “Ahmed’in Müsned’indeki sahih hadisler, diğer sahih hadislerden çok daha sahihtir.”⁸

Celeleddin Suyuti, sözkonusu kitabın tüm rivayetlerini makbul bulmuş ve şöyle demiştir: “Onun zayıf hadisleri bile hasene⁹ yakındır.”¹⁰

Bu sözlerde bir miktar abartı bulunsa bile bu kitabın Sünniler nezdindeki konumunu göstermektedir.¹¹ Âlimlerin, bir

kısmına yer verilen övgü dolu sözlerine ilaveten eldeki başka bilgiler de şunu göstermektedir: Geçmişte, hadis arayanlar daima bu kitabı hadis erbabı üstatlarının huzurunda kıraat ederdi. Bazen de bu işi mukaddes mekanlarda yerine getirirlerdi. Nitekim dokuzuncu yüzyılın ilk yarısında bir grup, sözkonusu kitabı Mescidu’l-Haram’da Şemsuddin Muhammed b. Muhammed Cezeri’nin huzurunda okumuş ve hicri 828 yılının Rebiülevvel ayında kıraatını tamamlamıştı.¹² Yine şöyle anlatılır: “Hicri onikinci yüzyılda (miladi onsekizinci) bir grup dindar, Peygamber’in (s) kabrinin kenarında 56 mecliste bu kitabı okumayı tamamladı.”¹³ İşte bu önem nedeniyle ki âlimler onun hakkında çok sayıda kitap ve eser kaleme almış, bu kitaptan seçkiler hazırlamışlardır.¹⁴

Sözkonusu kitabın üstün özelliklerinden, hatta belki de ayrıcalıklarından biri de, müellifin Allah Rasülü’nün (s) Ehl-i Beytine ait menkıbeler hakkında dikkat çekici hadisler nakletmiş olmasıdır. Halbuki pek çok mesanid, sıhah ve sünen yazarı bu hadisleri rivayet etmemişler veya çok az rivayet etmişlerdir. Anlaşılan o ki, bu hadisleri nakletmesi nedeniyle kötü niyetliler Mütevekkil nezdinde onun dedikodusunu

⁶ Cemaleddin el-Kasımî, el-Fadlu’l-Mübin ala İkdî Cevheri’s-Semin, takdim ve tahkik Asım Behcet el-Baytar, Beyrut, Daru’n-Nefayis, üçüncü baskı, hicri 1409 / miladi 1988, s. 282.

⁷ Celeleddin el-Suyuti, Tedrib el-Ravi, Abdu-vahhab Abdullatif’in tahkiki, Daru’l-Kütüb el-Hadise, ikinci baskı, hicri 1385 / miladi 1966, c. 1, s. 173; Cemaleddin el-Kasımî, aynı kitap, s. 286.

⁸ El-Suyuti, aynı yer; el-Kasımî, aynı yer.

⁹ Hasen, Ehl-i Sünnet’in hadis erbabı nezdinde, senedinin, kendisi adil ama ezberi zayıf (hafifu’z-zabt) raviler kanalıyla Peygamber’e (s) veya sahabe ya da tabiine bağlandığı tarikle gelen, şaz ve illeten salim kalan haberdır. (Subhi el-Salih, aynı kitap, s. 157).

¹⁰ Celeleddin el-Suyuti, Camiu’l-Ehadis, derleme ve tertip Abbas Ahmed Sakar ve Ahmed Abdulcevad, 21 c, birinci baskı, Beyrut, Daru’l-Fikr, hicri 1414 / miladi 1994, c. 1, s. 8, 19.

¹¹ Bu kitaptaki hadislerin değeri ve itibarı hakkında daha fazla bilgi için bkz: Seyyid Kazım Tabatabai, Müsnednevisi der Tarih-i Hadis, İntişarat-i Defter-i Tebligat-i Hovze-yi İlmiye-yi Kum, 1999, s. 377-403.

¹² İbnu’l-Cezeri, aynı risale, s. 53-55.

¹³ El-Muradi, Silku’d-Dürer, c. 4, s. 60, Ignaz Goldziher’den nakille, “Ahmed b. Muhammed b. Hanbel” Dairetu’l-Mearifi’l-İslamiyye, yasaduruha bi’l-Arabiyye Ahmed Şintenavi, İbrahim Zeki Hurşid ve Abdulhamid Yunus, Beyrut, Daru’l-Ma’rife, c. 1, 493.

¹⁴ Bu konuda daha fazla bilgi için bkz: Fuad Sezgin Tarihü’t-Turasi’l-Arabi, Nakluhu ile’l-Arabiyye Dr. Mahmud Fehmi Hicazi, ikinci baskı, İran, Kum, Mektebetu’n-Necefi el-Mer’eşi, sene hicri 1412, c. 1, üçüncü cüz, s. 218-222.

yapmışlar ve sonuçta da evi, Alevi-leri desteklediği suçlamasıyla halifenin memurları tarafından tef-tişe uğramıştır.¹⁵

Ahmed b. Şuayb Nesai'nin Emirülmünin Ali b. Talib'in özelliklerini anlatan bir kitap hazırlamak için Ahmed b. Hanbel'in rivayetlerinden çoğundan yardım aldığı meşhurdur.¹⁶ Hulasa, Ahmed'in Müsned'inde, Şia'nın birçok meseledeki görüşünü doğrulayan rivayetler, Ehl-i Sünnet'in diğer hadis koleksiyonlarıyla mukayese edildiğinde o kadar dikkat çekicidir ki şarkiyatçılar bunun sebebini bulmaya koyulmuş, Ahmed'i bir yana, Buhari ve Müslim'i de diğer yana koyup karşılaştırmak şöyle demişlerdir: Buhari ve Müslim Abbasilerden korktukları için bu hadisleri nakletmekten kaçındılar. Ama Ahmed, cesur ve güçlü bir psikolojisi olduğundan Ali'nin ve Ehl-i Beyt'in [aleyhimüsselam]

faziletlerine özgü hadisleri nakletmekten korkmadı.¹⁷

Söz-konusu ki-tabın üstün özelliklerinden, hatta belki de ayrıcalıklarından biri de, müellifin Allah Rasülü'nün (s) Ehl-i Beytine ait menkıbeler hakkında dikkat çekici hadisler nakletmiş olmasıdır. Halbuki pek çok mesanid, sıhah ve sünen yazarı bu hadisleri rivayet etmemişler veya çok az rivayet etmişlerdir.

İbn Hanbel, Peygamber (s) ailesinin faziletlerini kitaplarında açıkladığı gibi, çağdaşlarıyla karşılaştığında da daima bu ailenin faziletlerini dile getiriyordu. Bütün sahabeyi büyük kabul etmesine ve onlara kötü söz söyleyen İslam dininden saymamasına rağmen¹⁸ Peygamber (s) ailesinin düşmanları karşısında, özellikle de bu aileye düşmanlıkta elinden geleni ardına koymayan Mütevekil Abbasi'ye karşı bu ailenin üstünlüklerini sert biçimde savunuyordu. Ahmed'in oğlu Abdullah şöyle anlatır:

“Bir gün babamın karşısına geçip oturmuştum ki Kerhilerden¹⁹ bir grup geldi. Ebubekir, Ömer, Osman ve Ali'nin halifeliği hakkında epeyce konuştular. Babam ayağa kalktı ve onlara dönerek şöyle dedi: Ey hazırın. Ali ve hilafet hakkında çok fazla şey söylediniz. Ama bilin ki hilafet Ali'ye değer kazandırmadı,

¹⁵ İbn Hanbel'in Alevileri koruduğu ithamıyla ilgili olarak bkz: İbnu'l-Cevzi (Ebu'l-Ferec Abdurrahman b. Ali) Menakibu'l-İmam Ahmed b. Hanbel, Adil Nuveyhiz'in mukaddimesiyle, birinci baskı hicri 1393 / miladi 1973, Beyrut, Daru'l-Afaki'l-Cedide, s. 359-362).

¹⁶ Bu kitabın telif edilmesinin öyküsü şöyledir: Nesai, Şam'a yolculuğunda oranın halığında Ali'den (a) inhıraf gördüğünden Ali ve Ehl-i Beyt'in faziletleri hakkında sözkonusu kitabı yazdı. (Murtaza Mutahhari, Hüdemat-i Mütakabil-i İslam ve İran, sekizinci baskı, Tahran, Sadra, 1979, Hürşidi, s. 476.

¹⁷ Ahmed Emin, Duha'l-İslam, altıncı baskı, el-Kahire, Mektebetu'l-Mısıriyye, miladi 1961, c. 2, s. 122-123.

¹⁸ İbnu'l-Cevzi, aynı kitap, s. 165.

¹⁹ Eskiden birkaç yer “Kerh” olarak isimlendirilmiştir. Bu cümleden olarak Bağdat'ta bir mahalle bu isimle biliniyordu. (Yakut b. Abdullah el-Hammuy, Mu'cemu'l-Buldan, Kerh maddesinin izahı). Belki de burada “Kerhliler”den, Bağdat'ın Kerh mahallesinden olan halk kasdedilmiştir. Yahut belki de murad Şiilerdir. Çünkü Bağdat'ta Kerhlilerin çoğu Şia idi.

aksine Ali hilafete kendi değerinden çok şey kazandırdı.”²⁰

İbn Ebi'l-Hadid, Ahmed'in bu sözü üzerine şöyle der: “Mezkur sözün anlamı, halifelerin kendilerini hilafetle donattıkları ve hilafetin onların eksikliklerini giderdiği'dir. Fakat Ali'de hilafetle telafi edilecek herhangi bir eksiklik yoktur.”²¹

Yine sözkonusu Abdullah, babasının şöyle söylediğini işittiğini nakletmektedir: “Fazilette hiçbir sahabeye ait rivayetin Ali'ninki kadar sahih senedi yoktur.”²²

Aynı şekilde şöyle der:

Babama sordum: “Sahabenin fazileti hakkında inandığın şey nedir?” Cevaben dedi ki: “Hilafette Ebubekir, Ömer ve Osman hepsinden üstündür.” Dedim ki: “Peki ya Ali?” Cevap verdi: “Ey oğul! Ali b. Ebi Talib, hiçbir kimseye mukayese edilemeyecek bir ailedendir.”²³

Ahmed'in talebelerinden biri şöyle anlatır:

Ahmed b. Hanbel'in yanında'yım. Biri ona dedi ki: “Ey Abdullah, ‘Ali dedi ki: Ben cehennemi taksim edenim’ hadisi hakkındaki düşüncen nedir?” Ahmed şöyle cevap verdi: “Hangi sebeple buna inancın yok? Peygamber'in (s) Ali'ye şöyle buyurduğu bize nakledilmedi mi: Seni sadece mümin olmayan sevmez ve sana münafıktan başkası düşmanlık etmez.”

²⁰ İbnu'l-Cevzi, aynı kitap, s. 162-163.

²¹ Şerhu'l-Nehci'l-Belağa, c.1, s. 17; Esed Haydar'dan nakille, el-İmam el-Sadık ve'l-Mezahibu'l-Erbaa, ikinci baskı, Beyrut, Daru'l-Küttab el-Arabi, miladi 1971 / hicri 1392, c. 2, s. 503.

²² İbnu'l-Cevzi, aynı kitap, s. 163.

²³ İbnu'l-Cevzi, aynı yer.

Dedim ki: Evet

Dedi ki: Müminin yeri neresidir?

Dedim ki: Cennet.

Dedi ki: Münafığın yeri neresidir?

Dedi ki: Cehennem.

Dedi ki: Öyleyse Ali cehennemim taksim edicisidir.”²⁴

Ahmed, bu konuda, Ali ve evlatlarının faziletlerini ve menkıbelerini rivayet eden, onları sevip sayan ama Ebubekir'in makamını üstün gören üstadı Şafii'ye benzetmektedir.

Ahmed'e Ali ve Muaviye'nin savaşını sorduklarında şöyle dedi: “Onlar hakkında iyi bir haber veremeyeceğim.”²⁵ Fakat fıkhi mütalaa alanında Ali'yi hakka yakın kabul etmektedir. Mesela onun yanında Şafii'yi Şia olmakla suçlayıp “O, bâğilerin (sapkın isyancılar) ahkâmını Ali'nin Muaviye ve Hariciler ile savaşından çıkarmaktadır.” dediklerinde Ahmed şöyle cevap verdi: “Sahabe arasında Ali, muhaliflerin isyan ve hurucuna maruz kalmış ilk önderdir.”

²⁴ İbn Ebi Ya'la (Ebu'l-Hüseyin Muhammed), Tabakat el-Hanbeliyye, Muhammed Hamid el-Faki, el-Kahire, hicri 1371 / miladi 1952, c. 1, s. 320. Ahmed'in cevabının İmam Sadık'ın (a) aynı hadis hakkında Mufaddal b. Ömer'e ve İmam Rıza'nın (a) Me'mun'a verdiği cevabın benzeri olduğunu hatırlatmakta yarar vardır. Mukayese için bkz: el-Mevla Muhammed Bakır el-Meclisî, Biharu'l-Envar, Beyrut, Daru'l-Ihya el-Turas el-Arabi, c. 39, s. 193-194. Bu meyanda bilmek gerekir ki birçok rivayette Ali'nin (a) şöyle buyurduğu kayıtlıdır: “Ben cennet ve cehennemim taksim edicisiyim.” Bkz: el-Meclisî, aynı kitap, c. 39, s. 199.

²⁵ İbnu'l-Cevzi, aynı kitap, s. 164.

Bu cevapla aslında bâğîlerin hükmünün Ali'nin Muaviye ile savaşından çıkarılmasının Şafii'yi sorgulamaya sebep olamayacağı açıklanmakta ve Şafii ile onu sorgulayanlar arasında yaptığı değerlendirmeye zımnen Muaviye'nin bâğî olduğuna hükmetmiş olmaktadır. Aslında bu hüküm, Peygamber'in (s), Yasir'in oğlu Ammar'a söylediği şu söze dayanmaktadır: "Seni bâğî bir topluluk katledecek"²⁶ Bildiğimiz gibi Muaviye'nin ordusu Ammar'ı öldürdü ve sonuçta bu Nebevi (s) hadis-i şerifin yar-dımıyla Ali ve Muaviye'nin savaşında bâğinin anlamı ortaya çıkmış oldu.²⁷

Ahmed'in masum imamlardan dördü ile, yani İmam Kazım (vefatı hicri 183), İmam Rıza (vefatı hicri 203), İmam Cevad (vefatı hicri 220) ve İmam Hadi (vefatı hicri 254) ile çağdaş olduğunu hatırlayalım. Ravzatu'l-Cennat sahibi, Deylemi'nin İrşadu'l-Kulub'üne istinaden şöyle yazar: "Ahmed, İmam Musa b. Cafer'in (a) talebesidir."²⁸ Şeyh Tusi de onu İmam Rıza'nın ashâbı arasında zikreder.²⁹

²⁶ Bilmek gerekir ki bâğî, adil idareci karşısında bâtil tevile isyan eden ve onunla savaşan kimseye denmektedir. Böyle bir kimse İmamiye açısından kafirdir. Bkz: el-Mikdad b. Abdillah el-Suyuri, Kenzu'l-İrfan fi Fikhi'l-Kur'an, Muhammed Bakır el-Behbudi'nin takdimiyle el-Mektebetu'l-Murtazaviyye, Tahran, 1985, hicri 1384, c. 1, s. 386.

²⁷ Daha fazla bilgi için bkz: Muhammed Ebu Zehra, aynı kitap, s. 148-149.

²⁸ Muhammed Bakır el-Musevi el-Hansari, Ravzatu'l-Cennat, Tahran, Mektebetu İsmailiyyan, hicri 1390, c. 1, s. 187.

²⁹ Muhammed b. Hasan el-Tusi, el-Rical, M - hammed Sadık Âl Bahrû'l-Ulum'un tahkikiyle, birinci baskı, el-Necef, hicri 1381 / miladi 1961, s. 367; yine bkz: el-Seyyid Ebu'l-Kasım el-Musevi el-Hoi, Mu'cemu Ricali'l-Hadis, üçüncü

İmamiye'nin muasır araştırmacılarından biri de Ahmed'in Şia ricaliyle irtibatı bulunduğ, onlardan bir çoğundan ilim öğrendiğ, İmam Sadık (a) mektebine mensup çok sayıda kimsenin onun üstatları ve şeyhleri arasında sayıldığı, kimi zaman da bu irtibatlar nedeniyle Şia düşmanlarının kinamasına maruz kaldığı noktası üzerinde durmuştur.³⁰

Bu son söylenen gözönünde bulundu-rulduğunda denebilir ki, Ahmed, imamların (a) davranışının etkisi altında kaldığından veya onların talebesi olduğundan ya da cesaret ve insaf duygusuna sahip bulunduğundan Ehl-i Bey'in (a) menakıbına dair pek çok hadise Müsned'inde yer vermiştir. Bu hadisler öylesine dikkat çekicidir ki, konuya vakıf kimilerinin ifadesiyle, çağdaş âlimlerden biri bu hadisleri "Müsnedu'l-Menakıb" adında müstakil bir kitap olarak düzenlemiştir.³¹

Bu satırların yazarı da bu büyük koleksiyona hızlıca bir gözatıp bu hadislerin bazı örneklerinden bir demet oluşturmuş ve onları Farsça'ya tercüme ettikten sonra kısa izahlarla okuyucuya sunmuştur.

baskı, Beyrut, Daru'z-Zehra, hicri 1403 / miladi 1983, c. 2, s. 260.

³⁰ Esed Haydar, aynı kitap, c. 2, s. 503-506. B - rada, kendi inancına göre Şii eğilimleri bulunan Ahmed'in üstadlarından epey bir kısmının adını zikreder. Ama aynı zamanda, merhum Ayetullah Hoi'nin eseri olan Mu'cemu Ricali'l-Hadis'te Şii raviler tabakatına bakıldığında Şia'nın muteber rivayet kitaplarında İbn Hanbel'den herhangi bir hadis nakledilmediğ anlaşılmaktadır.

³¹ Rıza Üstadi, "Müsnedu'r-Rıza" der Çehil M - kale, birinci baskı, Kum, Kütüphane-i Ayetullah Mer'eşi Necefi, hicri 1413 / miladi 1381, s. 154.

1) Yakın Akrabalara Uyarı ve Ali'nin Halefligi

Esved b. Amir, Şerik'ten, o A'meş'ten, o Minhal'den, o İbad b. Abdullah Esedi'den bize (=Ahmed) Ali'nin şöyle dediğini rivayet etti:

“Yakın akrabalarını uyar”³² ayeti nazil olduğunda Peygamber ailesini biraraya topladı. Otuz kişi geldi. Yediler, içtiler. Daha sonra Peygamber onlara dedi ki: “Cennette benimle birlikte bulunmak, ailemin arasına katılmak ve benim halefim olmak için kim benim borçlarıma ve tahhütlerime güvence verir.” Şerik'in adını söylemediği bir kişi şöyle dedi: “Ey Allah Rasülü, sen bir deryasın,³³ kim bu görevi üstlenebilir ki!” Daha sonra Peygamber, talebini tekrar etti ve ailesine sundu. Bunun üzerine Ali cevap verdi: “Ben onları üstlenebilirim.”³⁴

Müsned şârihi Ahmed Muhammed Şakir bu hadisi hasen³⁵ kabul etmiştir.³⁶ Bu olay 1371 numaralı hadiste (el-Müsned, 2/352-

³² Suara (26) 214.

³³ Hazret'in uçsuz bucaksız cömertliğinden kin - yedir. Bkz: Sözkonusu hadisin şerhinde Ahmed Muhammed Şakir'in izahları.

³⁴ Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, şerahahu ve sanaa feharisehu Ahmed Muhammed Şakir, Daru'l-Mearif bi-Mısır, el-Kahire, 1949-1958, 15 cilt, hadis no: 883. Hatırlatmak gerekir ki merhum şârih ve musahhih işi kolaylaştırmak için bu kitabın hadislerini numaralandırmıştır. Bu satırların yazarı bundan böyle bu baskıdaki hadis numaralarına atıfta bulunacaktır.

³⁵ Hasen hadisin tarifi daha önce verilmişti.

³⁶ Sözkonusu hadisin şerhinde geçen Ahmed Şakir'in notları. Söylemek gerek ki, müfessirler de bahsi geçen ayeti tefsir ederken bu olayı esas alırlar. Örnek için bkz: Ebu Ali el-Fadl b. Hasan el-Tabersi, Mecmeu'l-Beyan li-Ulumi'l-Kur'an, sözkonusu ayetin izahı.

353) daha fazla ayrıntıyla Hazret-i Emir'in dilinden aktarılmış ve Müsned şârihi o hadisin senedini sahih kabul etmiştir.³⁷

2) Allah Rasülü'nün Medine'deki Vekili ve Menzilet Hadisi

Peygamber hicri dokuzuncu yılda Romalılarla savaş niyet etti. Düşmanların kötünüyetliliğinden çekindiğinden, Müfid ve Tabersi'nin anlattığına göre Ali'ye (a) şöyle dedi: “Medine'de benden veya sende başkasının kalması doğru değil.” Bu nedenle herkesten fazla güvendiği Ali'yi (a) Medine'de bırakıp cihad için yola koyuldu. O sırada münafıklar Ali aleyhinde dedikoduya başladıklarından Ali'ye hitaben yaptığı konuşmada onun makamını, Harun'un Musa ile ilişkisindeki makama benzetti.³⁸ Herkes “menzilet hadisi” olarak meşhur olmuş bu sözü aynı şekilde nakletmektedir. Ahmed'in Müsned'inde de bu hadis yaklaşık yirmi kez Cabir b. Abdillâh Ensari, Esma bint Umeys, İbn Abdibas, Ebu Said Hudri, Saad b. Ebi Vakkas

³⁷ Bkz: Aynı hadisin izahı. Yapılan açıklamaya göre hadis Ehl-i Sünnet hadisçilerine göre sahih olan hadis, senedi başından sonuna kadar adil ve ezberi güçlü raviler tarikiyle Peygamber'e (s) veya sahabeye veya tabiine bağlanmaktadır. Buna ilaveten şaz olmaktan (meşhur hadisle çatışmaktan) ve illetten (gizli hastalık ve kusurdan) uzaktır. (Subhi el-Salih, aynı kitap, s. 145).

³⁸ Bu hadis hakkında daha geniş bilgi için bkz: Muhammed İbrahim Ayetü, Tarih-i Peygamber-i İslam, Ebu'l-Kasım Gürci'nin editörlüğünde, ikinci baskı, Tahran Üniversitesi, 1983, s. 578-586.

Allah Rasülü (s) Tebük'e gitmek üzere Medine'den çıktığında Ali'yi kendi yerine vekil olarak Medine'de bıraktı. Ali Peygamber'e şöyle arzetti: "Beni kendi yerine mi bırakıyorsun?" Peygamber ona şöyle buyurdu: "Benimle ilişkisinde sahip olduğun makamın, Harun'un Musa ile ilişkisindeki gibi olmasından hoşnut değil misin? Tek fark şu ki, benden sonra peygamber yoktur."

gibi sahabilerin dilinden (on kereden fazla) nakledilmiştir.³⁹ Bunlardan biri şöyledir:

Ebu Ahmed Zübeyri, Habib b. Ebi Sabit'in oğlu Abdullah'tan, o Hamza b. Abdillan'tan, o Saad'dan [b. Ebi Vakkas] şöyle dediğini bize aktardı:

Allah Rasülü (s) Tebük'e gitmek üzere Medine'den çıktığında Ali'yi kendi yerine vekil olarak Medine'de bıraktı. Ali Peygamber'e şöyle arzetti: "Beni kendi yerine mi bırakıyorsun?" Peygamber ona şöyle buyurdu: "Benimle ilişkisinde sahip olduğun makamın, Harun'un Musa ile ilişkisindeki gibi olmasından hoşnut değil misin? Tek fark şu ki, benden sonra peygamber yoktur."⁴⁰

Ahmed Şakir bu hadisin senedini hasen kabul etmiştir.⁴¹

³⁹ Hamdi Abdülmecid el-Selefî, Mürşidu'l-Muhtar, ikinci baskı, Beyrut, hicri 1407 / miladi 1987, c. 1, s. 239.

⁴⁰ El-Müsne'd, Ahmed Şakir baskısı, hadis num - rası 1600.

⁴¹ Bkz: Bu hadisin izahı.

3. Ebubekir'in Hac Emirliğinden Azli ve Beraet Suresinin Ali Tarafından Tebliği

Vaki', İsrail'den, o Ebu İshak'tan, o Zeyd b. Yüsey'i'den, o Ebubekir'den bize nakletti:

Peygamber ona (=Ebubekir) Beraat suresini Mekke'ye götürme ve Mekke ahali-sine tebliğ etme talimatı verdi; müşrikler bu yıldan sonra artık hac yapamayacak-lar, Kabe'yi çıplak tavaf edemeyecekler, Müslümanlardan başkası cennete gireme-yecek, her kim Allah Rasülü ile anlaşma yapmışsa o anlaşma süresi bitene dek ge-çerli olacaktı ve Allah ve Rasülü müşrik-lerden beri idi. [Ebubekir'in hareketinden sonra] Ali'ye şöyle buyurdu: "Ebubekir'in peşinden git, ona yetiş ve yanıma gönder, sen de o sureyi tebliğ et." Ali bu emri ye-rine getirdi. Ebubekir Peygamber'in ya-nına döndüğünde ağlıyordu. Sordu: "Ey Allah Rasülü, acaba hakkımda kötü bir hadise mi vuku buldu?" Peygamber ce-vap verdi: "Senden iyilikten başka bir şey

sadır olmadı. Ama bana emredildi ki, bu düsturları ya ben tebliğ etmeliyim ya da benden olan biri.”⁴²

Müsned'in şarihi bu hadisi sahih kabul etmiş ve Zeyd b. Yüsey'i hakkında şöyle demiştir: “O, tabiinden sika biridir. Babasına Üsey'i de denirdi.”⁴³ Bu hadisenin hicri dokuzuncu yılın Zihicce ayında vuku bulunduğunu bilmek gerekir.

Müsned'de, veda haccına şahit olmuş Habeşi b. Cünade Seluli'den, önceki hadisi teyit eden içerik bakımından aynı dört hadis göze çarpmaktadır. Zikredilen sahabe Allah Rasülü'nün (s) şöyle söylediğini nakletmektedir: “Ali bendendir, ben de ondanım. Sözümü ancak bizzat kendim veya Ali tebliği edebilir.”⁴⁴

4. Peygamber'in Ali'nin Haleflüğünü Açıkça Ortaya Koyması

Yureyde [Eslemi] şöyle anlatır:

Peygamber (s) Yemen'e iki ordu sevketti. Birinin başına Ali b. Ebi Talib, diğerine ise Halid b. Velid'i komutan tayin etti ve şöyle buyurdu: “Eğer iki ordu buluşursa Ali kumandan olsun. Yok eğer iki ordu birbirinden ayrı kalırsa her birinin ayrı komutanı bulunsun.” Biz Yemen halkından Beni Zeyd'le karşılaştık ve savaşa tutuştuk. Sonunda Müslümanlar müşriklere karşı zafer kazandı. Erkeklerini öldürüp ailelerini esir aldık. Ali, esirler arasından bir

kadını kendisi için seçti. Bureyde der ki: Halid b. Velid beni, bir mektupla birlikte bu meseleden haberdar etmek üzere Allah Rasülü'ne gönderdi. Peygamber'in huzuruna çıktığımda mektubu arzettim. Mektup ona okunduğunda öfkenin etkisini Allah Rasülü'nün (s) bütün çehresinde gördüm. Bunun üzerine dedim ki: “Ey Allah Rasülü, beni emir almamı buyurduğunuz bir adamla birlikte yolcu ettin. Dolayısıyla emredildiğim işi yaptım.” Allah Rasülü şöyle buyurdu: “Ali'yi sorgulamanız yakışık almaz. Çünkü o benden, ben de ondanım ve o benden sonra sizin önderiniz(veliniz)dir. O benden, ben de ondanım ve o benden sonra sizin önderiniz(veliniz)dir.”⁴⁵

5. Peygamber'in İki Ağır Mirası

Esved b. Amir, Ebu İsrail'den, yani İsmail b. Ebi İshak Melayi'den, o Atiyye'den, o Ebi Said'den Peygamber'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: “Aranızda, biri diğerinden daha büyük iki ağır emanet bırakıyorum. Allah'ın kitabıdır. O, gökten yeryüzüne sarkıtılmış bir halattır. Diğerisi ise Ehl-i Beyt'im olan itretimdir. Bu ikisi, havzda bana gelene dek birbirinden asla ayrılmayacaktır.”⁴⁶

6. Gadir Hadisi

Abdullah b. Ahmed, Ali b. Hakim Evdi'den, o Şerik'ten, o Ebi İshak'tan, o Said b. Vehb ve Zeyd b. Yüsey'i'den

⁴² Önceki eser, hadis numarası 4.

⁴³ Bkz: Ahmed Şakir, hadisin izahı.

⁴⁴ İbn Hanbel, el-Müsned, 6 c., birinci baskı, el-Matbaa el-Meymene, Mısır, hicri 1313, c. 4, s. 164-165. Bundan sonra bu baskı kısaca “Meymene baskısı” olarak zikredilecektir.

⁴⁵ El-Müsned, Meymene baskısı, c. 5, s. 356.

⁴⁶ Önceki eser, c. 3, s. 14. Sakaleyn hadisi Müsned'de mükerrer zikredilmiştir. Örnek olarak bkz: c. 3, s. 17, 26, 59; c. 4, s. 367; c. 5, s. 181, 189, 190.

“Allah Rasûlü’nün (s) Gadir Hum gününde söylediği sözü işitenler ayağa kalksın.” Ravi diyor ki: “Said’in tarafından altı kişi, Zeyd’in tarafından da altı kişi ayağa kalkıp Allah Rasûlü’nün (s) Gadir Hum gününde Ali hakkında ‘Allah müminlere daha evla değil midir?’ ‘Evet, öyledir’ dediler. Hazret buyurdu ki: “Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Allahım onun dostlarını sev, düşmanlarına düşman ol.”

bu ikisinin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

Ali “Rahbe”de⁴⁷ haykırarak halka şöyle dedi: “Allah Rasûlü’nün (s) Gadir Hum gününde söylediği sözü işitenler ayağa kalksın.” Ravi diyor ki: “Said’in tarafından altı kişi, Zeyd’in tarafından da altı kişi ayağa kalkıp Allah Rasûlü’nün (s) Gadir Hum gününde Ali hakkında ‘Allah müminlere daha evla değil midir?’ ‘Evet, öyledir’ dediler. Hazret buyurdu ki: “Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Allahım onun dostlarını sev, düşmanlarına düşman ol.”⁴⁸

⁴⁷ Eskiden “Rahbe” adında birkaç yer vardı. Ama buradaki “Rahbe” muhtemelen Kadisiye karışısında ve Kufe’ye yakın bir yerde, Mekke’ye gitmek isteyen hacıların sağ tarafında bir köydü. Bkz: Yakut el-Hammuy, Mu’cemu’l-Buldan, c. 3, s. 33.

⁴⁸ El-Müsned, Ahmed Şakir baskısı, hadis numarası: 950.

Gadir hadisi Ahmed’in Müsned’inde otuz kereden fazla, muhtelif senedlerle ve ashabtan onun üzerinde kişinin dilinden nakledilmiştir.⁴⁹ Burada aktarılan hadis, Ahmed’in oğlu Abdullah’ın evlatlarından rivayet edilmiştir. Müsned şârihi onun senedini sahih bulmuş ve Said b. Vehb Hiyvani hakkında şöyle yazmıştır: “Tabiinin sika isimlerindendir ve belli bir geçmişi vardır.”⁵⁰

7. Peygamber’in Vasiyetini Yazmasının Engellenmesi

Ahmed şöyle der:

Vehb b. Cerir, babasından, o Yunus’dan, o Zühri’den, o Abdullah’tan, o İbn Abbas’tan rivayet ederek bize anlattı. Allah Rasûlü’nün (s) nhletin vakti gelip çatmıştı. “Gelin, benden sonra sapmamanız için size bir mektup yazayım.” Orada, içlerinde Ömer b. Hattab’ın da bulunduğu epey insan vardı. Ömer dedi ki: “Ağrı Peygamber’e galebe çaldı. Kur’an elimizde. Bize Allah’ın kitabı yeter.” Orada bulunanlar bu konuda ayrılığa düştü. Bazıları şöyle diyordu: “Yaklaşın, Peygamber sizin için bir şey yazacak.” Başkaları ise Ömer’in sözünü tekrarlıyordu. Bağışmalar ve ileri geri konuşmalar artınca Allah Rasûlü (s) üzüldü ve onlara şöyle buyurdu: “Kalkın, yanımdan uzaklaşın.”

İbn Abbas bu sözün ardından şöyle diyordu: “Büyük musibet, ihtilaf ve bağış çağrış arasında Peygamber’in onlar

⁴⁹ Bkz: el-Selefi, Mürşidu’l-Muhtar, c. 3, s. 156-157.

⁵⁰ Bkz: Ahmed Şakir’in bu hadis hakkındaki izahı.

için o mektubu yazmasına izin vermemiş olmalarıdır.”⁵¹

Ahmed Şakir, zikredilen hadisin senedini sahih kabul etmektedir.⁵² Bu hadis bazen aynen, bazen de özet olarak bu kitabın başka yerlerinde tekrar edilmiştir.⁵³

8. Ali İçin Bir Hadiste Üç Fazilet

Kuteybe b. Said, Hatem b. İsmail'den, o Bukeyr b. Mismar'dan, o Amir b. Saad'dan, o da babasından [=Saad b. Ebi Vakkas] bize şöyle aktarmıştır:

Peygamber savaşlardan birine çıkarırken Ali'yi kendi yerine bıraktı. Ali, “Beni kadınlar ve çocuklarla mı bırakıyorsun?” dediğinde Peygamber'in (s) ona şöyle dediğini işittim: “Ya Ali! Benimle ilişkide sahip olduğun makamın, Harun'un Musa ile ilişkisindeki gibi olmasından hoşnut değilsin? Tek fark şu ki, benden sonra peygamberlik yoktur.” Yine Hayber gününde şöyle söylediğini işittim: “Bayrağı, Allah ve Rasülü'nü seven, Allah ve Rasülü'nün de onu sevdiği birinin ellerine vereceğim.” Hepimiz başımızı uzattık. [Baktık ki] şöyle buyurdu: “Ali'yi yanıma çağırın.” Bu talimatın ardından Ali'yi gözlerinde hastalık olduğu haliyle huzura getirdiler. Peygamber tükürüğünü gözlerine sürdü ve bayrağı eline tutuşturdu. Allah Hayber'i onun eliyle Müslümanlara açtı.

⁵¹ El-Müsne'd, Ahmed Şakir baskısı, hadis num - rası 2992.

⁵² Bkz: Aynı hadisin izahı.

⁵³ Örnek olarak bkz: Ahmed Şakir, hadis num - rası 2676, 3111; Meymeye baskısı, c. 3, s. 346 (Cabir b. Abdullah Ensari'nin Müsne'd'i).

“Biz evlatlarımızı çağıralım, siz de evlatlarınızı” ayeti nazil olduğu zaman Allah Rasülü (s) Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'i çağırıldı ve dedi ki: “Allahım, bunlar benim ailemdir.”⁵⁴

Müsne'd şârihi bu hadisin senedini sahih kabul eder⁵⁵ ve şöyle yazar: “Bu hadisi Müslim ve Tirmizi, Kuteybe'den aynı senedle kendi kitaplarında rivayet etmişlerdir. O iki kitapta hadisin başında şöyle denmiştir: Muaviye, Saad'a Ali'ye sövme emri vermişti. Ona dedi ki: “Seni Ebu Turab'a⁵⁶ sövmekten alıkoyan nedir?” Saad cevap verdi: “Çünkü Allah Rasülü'nün (s) Ali'ye söylediği üç şey hatırımda. Bundan dolayı asla ona sövmem. Onlardan biri benden bulunsaydı benim için kırmızı tüylü develere sahip olmaktan daha sevindirici olurdu.”⁵⁷ Sonra o üç fazileti, zikredilen biçimde Muaviye'ye anlattı.

9. İbn Abbas'ın Dilinden Ali'nin Meziyetleri

Yahya b. Hammad, Ebu Avane'den, o Ebu Belc'ten, o da Amr b. Meymun'dan bana aktardı ve şöyle dedi:

İbn Abbas'ın yanında oturuyordum ki dokuz grup ona geldi ve şöyle dedi: “Ya kalkıp bizimle gel ya da meclisi bizim için boşalt.” İbn Abbas dedi ki: “Sizinle

⁵⁴ El-Müsne'd, Ahmed Şakir baskısı, hadis num - rası 1608.

⁵⁵ Bkz: Bu hadisin izahı.

⁵⁶ Ebu Turab, İmam Ali b. Ebi Talib'in lakaplarından biridir.

⁵⁷ Müslim b. el-Haccac, el-Camiu's-Sahih, Bulak baskısı, hicri 1290, c. 2, s. 236-237; Muhammed b. İsa el-Tirmizi, el-sünen, el-Hind baskısı, hicri 1328, c. 4, s. 329-330.

“Bayrağı, Allah ve Rasülü’nü seven, Allah ve Rasülü’nün de onu sevdiği birinin ellerine vereceğim.” Hepimiz başımızı uzattık. [Baktık ki] şöyle buyurdu: “Ali’yi yanına çağırın.” Bu talimatın ardından Ali’yi gözlerinde hastalık olduğu haliyle huzura getirdiler. Peygamber tükürüğünü gözlerine sürdü ve bayrağı eline tutuşturdu. Allah Hayber’i onun eliyle Müslümanlara açtı.

geleyim.” Ravi şöyle der: “O sırada henüz gözleri kör olmamıştı.” Ravi sözüne devam ederek şöyle der: “Onunla sessizce sohbe koyuldular. Sonuç itibariyle biz ne konuştuklarını bilmiyorduk. Sonra Abbas’ın oğlu geri döndü. Elbisesini silkeleyerek diyordu ki: Ah ah! Sorguladıkları adamın on üstünlüğü var:

a) [Hayber’in fethi sırasında] Peygamber buyurmuştu ki: “Öyle birini göndereceğim ki Allah onu asla hor hakir koymaz. Allah ve Rasülü’nü sever.” Sonra sordu: “Ali nerede?” Dediler ki: “Evinde ağrıdan kıvranıyor.” Dedi ki: “Asla sizden hiçbir ağrıdan kıvranmaz.” Sonra göz ağrısıyla oraya geldi. O kadar ki neredeyse hiçbir yeri ve hiçbir şeyi görmüyordu. Peygamber gözlerine üfledi ve sonra bayrağı üç kere dalgalandırdıktan sonra Ali’nin eline verdi. [Ali muzaffer biçimde bu görevden döndü] ve Huneyy’in [İbn Ahtab] kızı Safiye’yi yanında getirdi.

b) Filan kişiye [=Ebubekir] Beraet sureisini tebliğ için göndermişti. Sonra Ali’yi, sureyi ondan alması için onun peşinden yola çıkardı. [Bu davranışın sebebi hakkında]

şöyle buyurdu: “Sureyi, benden olan ve benim de ondan olduğum kimseden başkası götüremez.”

c) Amca çocuklarına şöyle dedi: “Hanginiz dünyada ve ahirette velayetimi kabul ediyor?” Cevap vermekten kaçındılar. Yanında oturan Ali dedi ki: “Ben, dünyada ve ahirette senin dostunum.” Peygamber dedi ki: “Sen, dünyada ve ahirette benim dostumsun.” Peygamber tekrar onlara döndü ve dedi ki: “Hanginiz dünya ve ahirette benim dostluğumu seçiyor?” Onlar bu soruya cevap vermekten kaçındılar. Ali cevap verdi: “Ben, dünya ve ahirette senin dostluğunu seçiyorum.” Allah Rasülü bunun üzerine Ali’ye cevaben dedi ki: “Sen dünya ve ahirette benim dostumsun.”

d) O, Hadice’den sonra Müslümanlığa giren ilk kişidir.

e) Peygamber (s) abasını çıkarıp Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin’in üzerine attı ve dedi ki: “Ey Ehl-i Beyt, Allah sizden kırı gidermek ve sizi tertemiz yapmak ister.”⁵⁸

⁵⁸ Ahzab 33

f) Ali, canını sattı. Peygamber'in (s) elbisesini giydi ve onun yatağında uyudu. Müşrikler tuzak kurup Allah Rasülü'nü hedef almışlardı. Ali tam uyumuştı ki Ebubekir geldi, onu Peygamber (s) sandı. Ali ona dedi ki: "Peygamber (s) Meymun kuyusuna doğru gitti. Ona yetiş." Ebubekir gitti ve onunla birlikte Sevr mağarasına girdi. Müşrikler Ali'yi taş yağmuruna tuttular. Kendini toplamıştı ve acıdan haykıyordu. Başını abasının içine kıvrımıştı ve dışarı çıkamıyordu. Sabah olduğunda elbisesini başının üzerinden kenara çekti. Müşrikler dedi ki: "Sen aşağısın! Dostunu taşıyoruz ama kendini toplamıyor ve feryat etmiyor. Ama sen iki büklüm oldun ve haykıyorsun...!"

g) Peygamber (s) Tebuk gazvesinde insanlarla dışarı çıktı. Ali ona dedi ki: "Seninle birlikte gelecek miyim?" Peygamber dedi ki: "Hayır." Ali ağlamaya başladı. Peygamber ona dedi ki: "Benimle ilişkide sahip olduğun makamın, Harun'un Musa ile ilişkisindeki gibi olmasından hoşnut değil misin? Tek fark şu ki, sen peygamber değilsin. Senin benim yerime vekil kalmadan benim gitmem yakışık almaz."

h) Allah Rasülü (s) ona şöyle dedi: "Sen benden sonra tüm müminler arasında veli ve idarecisin."

i) Peygamber (s) şöyle buyurdu: "Ali hariç, herkes mescide açılan kapıları kapatsın." Sonuçta mescide cünüp giriyordu. Çünkü güzergahı burasıydı. Bu yoldan başka geçeceği yol yoktu.

j) Peygamber (s) dedi ki: "Ben kimin mevlasıysam Ali de onun mevlasıdır..."⁵⁹

⁵⁹ Bu hadisi özetlemek için biraz kısalttık. Hadisin tafsilatı için bkz: Ahmed Şakir baskısı, hadis

10. Ehl-i Beyt'in Şer'i Anlamı

a) Ahmed, Muhammed b. Mus'ab'tan, o Evzai'den, o Şeddad Ebi Ammar'dan şöyle söylediğini rivayet etmektedir:

Etrafında bir grup insanın bulunduğu Vasile b. Eska'nın yanına gittim. Ali'nin adını andılar. Kalkıp gittiklerinde Vasile dedi ki: "İster misin, seni Allah Rasülü'nden (s) gördüklerimden haberdar edeyim." O "Evet" dedi. Vasile şöyle dedi: "Ali'yle buluşmak üzere Fatıma'nın (a) yanına gittim. Dedi ki: "Allah Rasülü'nün (s) yanına gitti." Onu beklemek üzere oturdum. Nihayet Allah Rasülü yanında Ali, Hasan ve Hüseyin olduğu halde geldi. Hasan ve Hüseyin Peygamber'in ellerinden tutmuştu. Peygamber içeri girdi, Ali ve Fatıma'ya yaklaştı. İkisini karşısına, Hasan ve Hüseyin'i de dizlerine oturttu. Sonra elbisesini veya abasını onların üzerine örttü ve şu ayeti okudu: "Ey Ehl-i Beyt, Allah sizden kiri gidermek ve sizi tertemiz yapmak ister."⁶⁰ Sonra dedi ki: "Allahım, bunlar benim ehl-i beytimdir ve ehl-i beytim herşeye layıktır."⁶¹

b) Esved b. Amir, Hammad b. Seleme'den, o Ali b. Zeyd'den, o Enes b. Malik'ten bizim için rivayet etti. Peygamber altı ay boyunca, dışarı çıktığı seher vakti Fatıma'nın evinin önünden geçer ve şöyle derdi: "Haydin namaza ey Ehl-i Beyt, Allah

numarası 3062. Hatırlatmak gerekir ki, zikredilen hadis başka bir senedle de nakledilmektedir (bkz: Hadis numarası 3063) Âlim şârih her iki hadisi de sahih kabul etmektedir. Bkz: Bu hadislerin izahı.

⁶⁰ Ahzab 33

⁶¹ Bkz: el-Müsned, Meymene baskısı, c. 4, s. 107 (Vasile b. Eska'nın müsnedi); yine bkz: c. 3, s. 286.

sizden kiri gidermek ve sizi tertemiz yapmak ister.”⁶²

Bu vasıftan anlaşılmaktadır ki ayet-i şerifedeki “ehl-i beyt”, Kur'an-ı Kerim aracılığıyla vazedilmiş ve Peygamber-i Ekrem'in de (s) gayet açık bir ifadeyle o grubun fertlerini belirlediği şer'i bir kavramdır. Hazret, Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'i abasının (kesa) altına aldı ve onlar hakkında nazil olan bu ayeti ilan etti. Bu vesileyle Ehl-i Beyt'in kapsamında kimlerin sayıldığı ve kimlerin onun manasının dışında kaldığı net biçimde ortaya çıktı.⁶³ Emirülmüminin'in hadislerini “aşere-i mübeşşere” hadisleri içinde, Hazret-i Zehra 'a) hadislerini de kadınlar müsnedinde zikretmiştir.⁶⁴

11. Ehl-i Beyt'e Dost Olmak

a) Ahmed, İbn Numeyr'den, o A'meş'ten, o Adiy b. Sabit'ten, o Zerr b. Hubeyş'ten, o Ali'den rivayet etmiştir. Dedi ki: “Allah'a yemin olsun, Allah Rasülü'nün bana verdiği taahhütlerden biri şuydu ki, münafıklardan başkasın bana düşmanlık etmez ve beni müminlerden başkası sevmez.”⁶⁵

Ahmed Şakir bu hadisin senedini sahih olarak tanıtmış ve Adiy b. Sabit Ensari

Kufi hakkında şöyle yazmıştır: “Tabiinin sika isimlerinden biridir. Onun Şia olması rivayetine zarar vermez. Çünkü sika ve doğru sözlüdür.”⁶⁶

b) Ahmed'in oğlu Abdullah der ki: “Nasr b. Ali Ezdi, Ali b. Cafer'den, o kardeşi Musa b. Cafer'den, o babası Cafer b. Muhammed'den [el-Sadık], o babasından [Muhammed b. Ali], o Ali b. Hüseyin'den, o babasından, o da dedesinden [Ali] bana nakletti ki Allah Rasülü (s) Hasan ve Hüseyin'in elini tuttu ve şöyle dedi: “Kim beni, bu ikisini, onların babasını ve annesini severse kıyamet günü benimle birlikte ve benim mertebemde olacaktır.”⁶⁷ Ahmed Şakir bu hadisin senedini “hasen” kabul etmektedir.⁶⁸ Yazıldığına göre Nasr b. Ali bu hadisi rivayet ettiğinde Mütevekkil'in emriyle ona bin kırbaç vuruldu.⁶⁹

c) Ebu Ahmed [Muhammed b. Abdullah b. Zübeyir Esedî], Süfyan'dan [Sevri], o Ebi Cuhaf'tan, o Ebi Hazım'dan, o da Ebu Hureyre'den bizim için nakletti ki Allah Rasülü (s) şöyle buyurdu: “Her kim Hasan ve Hüseyin'i severse beni sevmiş demektir. Her kim bu ikisine kin güderse bana kin gütmüş demektir.”⁷⁰

Bu hadisin senedi de şârihin görüşüne göre sahihtir.⁷¹

⁶² Önceki eser, c. 3, s. 259 (Enes b. Malik mü-nedi). Yine bkz: c. 3, s. 286.

⁶³ Daha fazla bilgi için bkz: Seyyid Murtaza Akeri, Nakş-i Eimme der İhya-i Din, birinci baskı, Mecme-i İlmi-yi İslami, Tahran, 1992, c. 11, s. 66-67.

⁶⁴ Hazret-i Zehra (a) hadislerini Meymene baskısı c. 6, s. 282'de görebilirsiniz.

⁶⁵ El-Müsned, Ahmed Şakir baskısı, hadis numarası 642. Bu hadis bazı küçük farklılıklarla 102 ve 236. sayfalarındaki senedde de aynen tekrar edilmiştir.

⁶⁶ Bkz: Hadisin izahı.

⁶⁷ Önceki eser, hadis numarası 576. Bu hadis, Ahmed'in oğlu Abdullah'ın ilavelerindendir.

⁶⁸ Bkz: Hadisin haşiyesi.

⁶⁹ İbn Hacer Askalani (Ahmed b. Ali), Tehzibu't-Tehzib, Haydarabad, Hindistan, hicri 1325-1327, c. 10, s. 430.

⁷⁰ Ahmed Şakir baskısı, hadis numarası 7863. Yine bkz: 6406 ve 7392 numaralı hadisler.

⁷¹ Bkz: Şârihin bu hadise düştüğü not.

12. Peygamber'in Ali'yi İsa'ya Benzetmesi

Ahmed'in oğlu Abdullah, Ebu'l-Haris Şureyc b. Yunus'tan, o Ebu Hafs Ebbar'dan, o Hakem b. Abdülmelik'ten, o Hars b. Hasira'dan, o Ebi Sadık'tan, o Rebîa b. Naciz'den, o Ali'den (a) rivayet etmiştir. Peygamber (s) bana şöyle dedi: "Sen bir bakıma İsa gibisin. Kafirler annesine iftira atacak kadar ona düşmanlık ettiler. Dindarlar ise hiç yakışık almayacak bir yere çıkartacak kadar onu sevdiler." Bunun üzerine Ali şöyle dedi: "Benim hakkımda iki grup da saptı. Biri, beni bende olmayan sıfatlarla öven müfrit dostlar. Diğeri ise kinleri onları bana iftira atmaya sevkeden düşmanlar."⁷²

Müsned şârihi bu hadisin senedini "hasen" kabul etmektedir.⁷³

13. Âl-i Muhammed'e Sadakanın Yasaklanması

Muhammed b. Cafer, Şa'bi'den, o Bu-reyd b. Ebi Meryem'den, o Ebi Havrai'den bize şöyle nakletti:

Hasan b. Ali'ye dedim ki: "Peygamber'le bir hatıranı anlatır mısın?" Dedi ki: "Zekat hurmasından bir hurma almış ve ağzıma götürmüştüm. Allah Rasülü (s) onu ağzımdan çıkardı, üzerindeki sıvısıyla hurmaların üzerine attı. Ona dediler ki: Ey Allah'ın Rasülü, bu hurmayı çocuktan almasaydın ne olurdu ki? Peygamber

dedi ki: Biz Âl-i Muhammed'e zekat yemek yakışmaz."⁷⁴

Ahmed Şakir'in yazdığına göre bu hadisin senedi sahihtir.⁷⁵ Bu hadis, metin veya seneddeki küçük farklılıklarla Müsned'de onbeş defadan fazla tekrarlanmıştır.⁷⁶

14. Ali Kur'an'ın Tevili Üzerine Savaşıyor

Vakî', Fıtr'dan, o İsmail b. Reca'dan, o babasından, o Ebi Said'den bize Peygamber'in şöyle buyurduğunu rivayet etti: "Aranızda Kur'an'ın tevili üzerine savaşacak olan birisi var. Tıpkı benim onun indirilmesi üzerine savaştığım gibi." Ebi Said der ki: "Bunun üzerine Ebubekir ve Ömer ayağa kalktı. Peygamber şöyle buyurdu: "Hayır. Kasdettiğim, ayakkabısını diken kişidir." Ali o sırada kendi ayakkabısını [veya Peygamber'inkini] tamir etmekle meşguldü."⁷⁷

Şöyle anlatılır: Ammar Sıffin savaşı gününde Şamlılar karşısında recez okuyor ve diyordu ki: "Dün Kur'an'ın tenzili (onun vahiy olması nedeniyle) nedeniyle sizinle savaşıyorduk, bugünse tevili (tefsiri) nedeniyle sizin karşınızda kılıç sallıyoruz." Bu recezde Peygamber'in sözkonusu iaretinden ilham aldığı bellidir.

⁷⁴ Bkz: Ahmed Şakir baskısı, hadis numarasın 1727.

⁷⁵ Bkz: Hadisin izahı.

⁷⁶ Bu cümleden olarak şu hadisler zikredilebilir: 1723, 1725, 1731 ve 7744. Diğer yerler için bkz: el-Selefi, Mürşidu'l-Muhtar, c. 1, s. 177.

⁷⁷ El-Müsned, Meymene baskısı, c. 3, s. 33. Yine c. 3, s. 31 ve 82 (83. sayfada geçen hadise bakıldığında Ali Peygamber'in ayakkabısını tamirle meşguldü).

⁷² El-Müsned, Ahmed Şakir baskısı, hadis numarası 1376. Bu muhteva bazı küçük farklılıklarla 1377 numaralı hadisin metin ve senedinde tekrarlanmıştır.

⁷³ Bkz: şârihin hadisin izahındaki notu.

15. Ammar Bâğiler Eliyle Öldürülüyor

Ebu Muaviye, A'meş'ten, o Abdurrahman b. Ziyad'dan bize aktardı. Abdullah b. Haris şöyle der: "Muaviye Sıffin'den dönerken onun yanındaydım. Onunla Amr b. As arasında yol alıyordum. Amr b. As'ın oğlu Abdullah dedi ki: "Ey baba, Allah Rasülü'nün (s) Ammar'a 'Sümeyye'nin oğlu, vay sana! Bâği [= sapkın, asi] bir guruh seni öldürecek"⁷⁸ dediğini işitmedin mi?" Amr, Muaviye'ye dedi ki: "Bunun ne söylediğini işitmiyor musun?" Muaviye şöyle dedi: "Bize hep cılız sözler söylüyorsun. Onu biz mi öldürdük? Onu, oraya getiren öldürdü."⁷⁹

Bu hadis, metin veya seneddeki farklılıklarla sekiz sahabeden yirmiden fazla defa nakledilmiştir.⁸⁰ Müsned şârihi,

**"Bir gün
Peygamber'in (s)
huzurundaydım. Göz-
lerinin yaşla dolu oldu-
ğunu gördüm. Sordum: "Ey
Allah'ın Peygamberi, sizi kim
böyle üzdü? Neden gözleriniz
yaşla dolu?" Dedi ki: "Senden
önce Cebrail buradaydı. Bana
Hüseyn'in Fırat nehri kıyısında
öldürüleceğini haber verdi.
Sonra şöyle devam etti: Sana
toprağından bir miktar ver-
memi ister misin?.. Evet, de-
dim. Bunun üzerine ellerini
uzattı ve bir avuç toprağı
bana verdi. Bu nedenle
elimde olmadan
gözlerim yaşla
doldu."**

zikredilen hadisi sahih ve hatta mütevatır saymış ve şöyle demiştir: "İlim erbabının bu hadisin mütevatır olduğunda tereddüdü yoktur." Şârih, Muaviye'nin sözündeki "hene (cılız söz)" kelimesini açıkladıktan sonra şöyle yazar: "Burada Muaviye'nin hadisin sıhhatini inkar etmediği, bilakis Abdullah'ı tam da böyle bir zamanda neden bu hadisi naklettiği için eleştirdiği ortadadır. Çünkü taraftarlarının, eğer bâtul yolda yürüdüklerini anlarılarsa çevresinden dağılacaklarından korkmaktadır. Bu sebeple doğru olmayan ve uygunsuz bir teville başvurmakta ve şöyle demektedir: Ammar'ın kattilleri, onu savaş meydanına getirenlerdir!"

İbn Hacer Askalani'nin Fethu'l-Bari'deki (c. 1, s. 452) sözünü naklederek şöyle der:

"Sözkonusu hadisi, aralarında Katade b. Numan, Ümme Seleme, Ebu Hureyre, Abdullah b. Amr b. As, Ebu'l-Yeser ve Ammar'ın da aralarında bulunduğu sahabeden bir grup rivayet etmiştir. Bu hadiste nübüvvetin alametlerinden bir işaret, Ali ve Ammar için aşıkâr bir fazi-let, Ali'yi savaşlarında hatalı zanneden nasibilere bir cevap gizlidir."⁸¹

⁷⁸ Peygamber'in cümlesinin aslı şöyledir: "Ve -hake ye'bne Sümeyye! Taktuluke'l-fiete el-bâğiyye"

⁷⁹ El-Müsned, Ahmed Şakir baskısı, hadis num - rası 6499.

⁸⁰ Bunlardan bazıları şunlardır: 6500, 6926, 6927. Diğer yerler için bkz: el-Selefî, Mürşidu'l-Muhtar, c. 2, s. 39. Olayın ayrıntısı için Muhammed b. Cerir el-Taberî'nin Tarihu'r-Rûsul ve'l-Müluk kitabına bakılabilir. Tahkik: Muhammed Ebu'l-Fadl İbrahim, ikinci baskı, Daru'l-Mearif, Mısır, 1971, c. 5, s. 37-42.

⁸¹ Bkz: Ahmed Şakir, Şerh-i Müsned-i Ahmed, 9/209-210.

16. Peygamber'in Dilinden İmam Hüseyin'in Şehadet Haberi

Muhammed b. Ubeyd, Şurahbil b. Medrek'ten, o Abdullah b. Nuceyyi'den, o babasından bize nakletti. O, Sıffin yolunda Ali ile birlikteydi. Ali, Ninova'yı görür görmez feryat etti: "Ey Eba Abdilllah sabırlı ol! Ey Eba Abdilllah Fırat kenarında sabırlı ol!" Sordum: "Ne için?" Dedi ki: "Bir gün Peygamber'in (s) huzurundaydım. Gözlerinin yaşla dolu olduğunu gördüm. Sordum: "Ey Allah'ın Peygamberi, sizi kim böyle üzdü? Neden gözleğiniz yaşla dolu?" Dedi ki: "Senden önce Cebrail buradaydı. Bana Hüseyin'in Fırat nehri kıyısında öldürüleceğini haber verdi. Sonra şöyle devam etti: Sana toprağından bir miktar vermeme ister misin?.. Evet, dedim. Bunun üzerine ellerini uzattı ve bir avuç toprağı bana verdi. Bu nedenle elimde olmadan gözlerim yaşla doldu."⁸²

Müsned şârihi bu hadisin senedini sahih saymış ve şöyle yazmıştır: "Nuceyyi bu hadisi Ali'den nakletmede yalnız değildir."⁸³

17. Peygamber'in Dosdoğru Halifelerinin Sayısı

a) Hasan b. Musa, Hammad b. Zeyd'den, o Mücalid'den, o Şa'bi'den, o Mesruk'tan bize rivayet etti: Kufe'de Abdullah b. Mesud'un yanında oturuyorduk ve bize Kur'an dersi veriyordu. Bir adam ona sordu: "Ey Ebu Abdurrahman, bu ümmetin kaç halifesi olacağını Peygamber'e sormadınız

mi?" Abdullah cevap verdi: "İrak'a geldiğimden bu yana senden başka kimse bu soruyu sormadı." Sonra şunu ekledi: "Evet, Peygamber'e bu mesele hakkında sorduk. Hazret şöyle buyurdu: İsrailoğullarının nakipleri sayısınca oniki kişidir."⁸⁴

Şârih açısından bu hadisin senedi de sahihtir.⁸⁵

b) Süfyan b. Uyeyne, Abdumelik b. Umeyr'den, o Cabir b. Semure Sevai'den bize nakletti:

Allah Rasülü'nün (s) şöyle söylediğini işittim: "Bu iş [=din], oniki emir işleri yoluna koymak üzere kıyam edene dek daima ilerler." Bana kapalı gibi görünen bu söz üzerine babama sordum: "Ne dedi?" Şöyle söyledi: "Hepsi Kureyş'tendir."⁸⁶

Bu hadis Ahmed'in Müsned'inde kırk kereden fazla tekrar edilmiştir.⁸⁷ Bu hadislerden bazılarının metninde "emir" yerine "halife" kelimesi kullanılmıştır.⁸⁸ Bu satırların yazarının seçtiği hadis, en üstün senedi olandır. Yani bunun senedi üç kanaldan Peygamber'e ulaşmaktadır. Hadisin şârihleri ve Ehl-i Sünnet âlimleri, Peygamber'in (s) oniki halifesine işaret eden hadisleri tefsirde boşluğa düşerek ona kendi itikatlarına

⁸⁴ Önceki eser, hadis numarası 3781. İsrailoğullarının nakipleri hakkında bkz: el-Kur'an el-Kerim, Maide (5) ayet 12.

⁸⁵ Bkz: Ahmed Şakir'in bahis konusu hadisin izahında düştüğü notlar.

⁸⁶ El-Müsned, Meymene baskısı, c. 5, s. 101; yine Şemsuddin Muhammed el-Sefareyni, Şerhu Selasiyati Ahmed, birinci baskı, Dimeşk, hicri 1380, c. 1, s. 539.

⁸⁷ Bkz: el-Selefi, Mürşidu'l-Muhtar, c. 3, s. 380.

⁸⁸ Örnek olarak: el-Müsned, Meymene baskısı, c. 5, s. 106.

⁸² El-Müsned, Ahmed Şakir baskısı, hadis numarası 648.

⁸³ Ahmed Şakir'in hadisin izahındaki notları.

uygun bir mana bulamamışlardır. Sonuç itibariyle de dağınık görüşler serdetmekten kurtulamamışlardır.⁸⁹

18. Mehdi'nin Kıyamı

a) Haccac ve Ebu Naim, Fıtr'dan, o Kasım b. Ebi Bezze'den, o Ebi el-Tufeyl'den, o Ali'den (a), o da Allah Rasülü'nden (s) şöyle buyurduğunu bize rivayet etmiştir: "Dünyadan bir tek gün kalsa bile Allah, zulümle dopdolu olduğu gibi orayı adaletle doldurmak üzere bizden birini gönderecektir."⁹⁰

b) Fadl b. Dukeyne, Yasin İclî'den, o Muhammed Hanefiyye'nin oğlu İbrahim'den, o babasından, o da Ali'den aktarmıştır.⁹¹

c) Süfyan b. Uyeyne, Asım'dan, o Zerr'den, o Abdullah'tan [İbn Mesud], o

⁸⁹ Ehl-i Sünnet âlimlerin görüşleri hakkında bilgi için bkz: el-Sefareyni, aynı kitap, c. 2, s. 540-544; yine Seyyid Murtaza Askeri, Nakş-i Eimme der İhya-yi Din, c. 11, s. 74-84.

⁹⁰ El-Müsned, Ahmed Şakir baskısı, hadis numarası 773.

⁹¹ Önceki eser, hadis numarası 645.

da Peygamber'den (s) bize nakletmiştir: "Ehl-i Beytimden benim adımı taşıyan birisi kıyam etmeden kıyamet kopmaz."⁹²

Müsned şârihi, zikredilen her üç hadisin senedini de sahih kabul etmiş⁹³ ve Mehdi'nin kıyamıyla ilgili hadisleri inkar etmesi nedeniyle İbn Haldun'u sorgulamıştır. Söylemek gerekir ki İbn Haldun ünlü Mukaddime'sinde uzun bir bölümü Mehdi ile ilgili hadisleri incelemeye ayırmıştır.⁹⁴ O bölümün başında şöyle der:

"Zamanın geçmesiyle Müslümanların umumu arasında ahir zamanda Peygamber'in (s) ehl-i beytinden bir kişinin kaçınılmaz olarak zuhur edeceği, dine teyit bahşedeceği ve adaleti aşikar kılacağı düşüncesi şöhret buldu. O dönemde Müslümanlar onu izleyecek ve İslam ülkelerinde hakimiyet sağlayacaktı. Bu kişiye Mehdi adını verdiler..."

Devamında da şöyle yazar:

"Bu konuda, muhaddis büyüklerin eserlerinde zikrettiği birtakım hadislerden istidlal yapılmaktadır. Bunu inkar edenler ise o hadisler hakkında söz söylemiş ve bu haberlerden bazısına el atarak onlara mukabelede bulunmuştur."

Sonra Mehdi ile ilgili kimi hadislerle değinir ve şöyle yazar:

⁹² Önceki eser, hadis numarası 3571. Müsned'de Mehdi'nin inkılabına dair hadisler çoktur. Bunlar arasında şu numaralı hadisler zikredilebilir: 3572, 3573, 4098, 4279. Bu hadislerin çoğunun senedi sahih kabul edilmiştir.

⁹³ Bkz: Ahmed Şakir'in aynı hadislerin izahına yazdığı notlar.

⁹⁴ O bölümün başlığı şöyledir: "Fatimilere ve ihsanların bu hususta sahip olduğu akaide dair ve onun hakikati üzerindeki perdenin kaldırılması"

“Bu hadisleri sorgulayan çoğu inkarcı... Çünkü muhaddisler nezdinde cerhin tadile öncelikli olduğu maruftur. Bu sebeple ne zaman senedlerin bazı ricalinde kusur ve gaflet ya da kötü ezber veya iyi hatırlama, veyahut da yanlış görüş kabilinden şeylere yönelik bir kınama varsa söz-konusu eksiklik hadise de yürüyecek, onu çürütecek ve sıhhatini örseleyecektir. Bu tür sorgulamaların umumiyetle Sahih-i Buhari ve Müslim'in ricaline de sirayet edebileceğini söylemek gerekmez. Çünkü muhaddislerin icmaı, bu iki kişinin kendi kitaplarında yer verdiği şeylerin sahihliğe çok yakın olduğu yönündedir. Aynı zamanda ümmet, onların hadislerini kabul etme, onlarla amel üzerinde icma etmiştir. İcma, bu kitapları himaye ve savunmada kendi başına en büyük ve en güzel vesiledir, söz konusu hadis kitaplarından başka bu konumda başka bir hadis kitabı bulunmamaktadır...”

Daha sonra Mehdi ile ilgili hadislerden hatırı sayılır miktarını tek tek ve aynen nakleder, onlara karşı sorumlu olmayı eleştirir ve bu güzergahtan giderek Mehdi mevzuunu inkara yönelir. O hadislerden biri, İbn Mesud'un en son zikrettiğimiz rivayetidir. Bu hadisin kusurunu ararken kaleminin ucu “Asım”ı hedef alır, rical erbabından birkaç kişinin sözünü gündeme getirerek söylendiği gibi onun hafız olmadığı sonucunu çıkartır.⁹⁵ Çıkart-

⁹⁵ Şii rical âlimleri Asım'ı alenen tadil etmemi - lerse de onu sorgulamışlardır. İmamiye taifesinin büyüğü, yani Şeyh Tusi, Tehzib ve İstıbsar'da ravi zincirinde Asım'ın da bulunduğu iki hadis nakletmiştir. Daha fazla bilgi için: el-Hoi, Mu'cemu Ricali'l-Hadis, c. 9, s. 178.

tığı sonucun sorunlarını gidermek için de şöyle söyler:

“...eğer Buhari ve Müslim'in de ondan rivayet etmelerinden istidlal yapılyorsa söylemek gerekir ki o ikisi, bağımsız olarak ondan rivayet etmemiştir. Bilakis ondan rivayet, diğer ravilerin yanında [karine ve şahit olarak] olmuştur.”⁹⁶

İbn Haldun'un inkarcı sözleri merhum Ahmed Muhammed Şakir'e ağır gelmiş ve genel olarak onun izahlarını reddedererek şöyle demiştir: “İbn Haldun, ehliyeti olmayan bir işin peşine düşmüş ve adamı olmadığı bir meydana ayak basmıştır. Siyasi konular, devlet işleri, padişahlara ve emirlere hizmet gibi işlerden oluşan iştiغال sahası zihnini ve dilini ele geçirmiş, sonuçta da onun Mehdi'nin kıyamı ve inkılabı mevzusunun Şii inancı olduğunu zannetmesine yolaçmıştır. Oysa bilmek gerekir ki:

Bir: İbn Haldun, muhaddislerin “cerh tadile mukaddemdir” sözünü iyi anlamamıştır. Eğer onların bu sözünü iyi anlamış olsaydı böyle bir şey söylemezdi. Belki onların maksadını anladı ama düşünce-sine hakim olan kendi zamanının siyasi görüşlerinin etkisi altında Mehdi ile ilgili hadisleri zayıf göstermiştir.⁹⁷

⁹⁶ İbn Haldun (Abdurrahman b. Muhammed), Mukaddime, Beyrut, Müessesetu'l-Alemi li'l-Matbuat, tarihsiz, s. 311-330 ve onun Muhammed Pervin Gunabadi tarafından Farsça tercümesi, üçüncü baskı, Tahran, Bongah-i Tercüme ve Neşr-i Kitab, 1974-1975, s. 607-644.

⁹⁷ Söz konusu kaide hakkında bilgi için bkz: C - maluddin Muhammed el-Kasimi, Kavaidü'l-Tahdis, tahkik Muhammed Behcet el-Baytar, ikinci baskı, el-Kahire, Daru İhyai'l-Kütüb el-Arabiyye, hicri 1380 / miladi 1961, s. 170-172.

İki: Asım b Ebi el-Nucud, Kur'an'ın tanınmış karilerinden biridir ve hadiste sikadır. Bazı hadislerde hata etmiştir ama hatası rivayeti merdud görececek boyutta değildir. Ona yöneltilen en çok eleştiri, ezberinin iyi olmaması nedeniyledir. Acaba böyle bir eleştiri onun hadisini terketmeyi gerektirir mi, sahih sünnetle ve muhtelif yollarla sabit olmuş, birçok sahabenin dilinden nakledilmiş bir konuyu inkara vesile olur mu? Bu meselenin sıhhati o boyutadır ki, hiçkimse ondan tereddüt etmemektedir. Çünkü ravileri arasında adil, doğru sözlü ve sarîh lehçeli kişiler vardır.

Bu hadis başka ravilerden de nakledildiğinden, hafızasının iyi olmaması yüzünden tereddüt geçirilen kimse konusundaki hata ihtimali izale olmaktadır.⁹⁸

Yukarıda geçenler, bu hususta söz-konusu kitapta yeralan çok sayıdaki hadisin pek az miktarıdır. Bu satırların yazarı her ne kadar o hadislerden bir demet sunmaya çabalamışsa da bu makale beklenenden daha uzun tuttu. Ümidimiz odur ki elinizdeki makale kendi çapında Müslümanların birbirini tanımasına ve yakınlaşmalarına yardımcı olur.

⁹⁸ Ahmed Şakir, Şerh-i Müsned-i Ahmed, c. 5, s. 197-198.